

Anne Kemmler
Anläggning
08-50826345
anne.kemmler@stockholm.se

Till
Trafik- och renhållningsnämnden
2013-03-14

Renovering av "Kristallvertikalaccent" på Sergels torg. Inriktningsbeslut. Upprustning och belysning av "Kristallvertikalaccent", Stockholms glasskulptur i världsklass vid Sergelfontänen. Motion (2012:59). Svar på remiss

Förslag till beslut

1. Trafik- och renhållningsnämnden godkänner projektets inriktning och ger kontoret i uppdrag att fortsätta utredningen.
2. Trafik- och renhållningsnämnden beslutar att som svar på remissen överlämna kontorets utlåtande till kommunstyrelsen.
3. Trafik- och renhållningsnämnden förklarar beslutet omedelbart justerat.

Per Anders Hedkvist
Förvaltningschef

Lars Jolérus
Avdelningschef

Sammanfattning

Glasobelisken "Kristallvertikalaccent" är i behov av renovering. Stålkonstruktionen behöver ses över, belysningen bytas ut och glasprismorna tvättas och skadade bytas ut. Renoveringen av konstverket planeras för genomförande samordnat med tätskiktsbytet på Sergels torg. Stålkonstruktionen

har besiktats vid två tidigare tillfällen, 2007 och 2008. Då har konstaterats att korrosionsskyddet har uppnått sin tekniska livslängd och behöver åtgärdas. Kontoret bedömer att ytterligare utredningar behöver göras som kan ligga till grund för framtagandet av ett program för renoveringen av stålkonstruktionen. Konstverket är idag belyst från insidan av ett vitt kraftigt ljus. Placeringen i dammen innebär ett samspel i upplevelsen av ljuset i pelaren, lanterninerna och belysning av fontänerna. I arbetet med renovering av glasobelisken bör ett helhetsgrepp tas om ljuslösningen. Arbetets inriktning bör vara att för pelaren utreda om man med beprövad eller ny teknik kan skapa ett ljus som kan variera i färg samt för lanterninerna och dammen göra en ljussättning som samspelar med pelaren med väl genomtänkta ljusscenarier.

Kontoret ser inget behov av att utlysa en konstnärstävling i syfte att genomföra en effektbelysning av glasobelisken. Målsättningen är inte att göra en förändring av belysningen utan att med ny teknik uppnå de intentioner som Öhrström hade när han skapade konstverket.

Remissen

En motion om upprustning och belysning av ”Kristallvertikalaccent”, Stockholms glasskulptur i världsklass vid Sergelfontänen, har remitterats till trafik- och renhållningsnämnden.

I Motionen lyfts skulpturen "Kristallvertikalaccent" fram som en av Stockholms mest kända skönheter. För att utveckla den föreslås att en konstnärstävling ska utlysas i syfte att genomföra en effektbelysning av glasobelisken och fontänen vid Sergels torg. Det föreslås även att en renovering och tvättning behöver genomföras för att glasobelisken ska återfå sin forna glans.

Bakgrund

Sommaren 1974 stod konstverket ”Kristallvertikalaccent” eller ”Besinningens pelare” (konstnären Edvin Öhrströms eget arbetsnamn), i glas och stål på plats på Sergels torg. Konstverket är 37,5 meter högt och består av cirka 80 000 glasprismor som väger mellan 2-3 kg styck och är gjutna i olika former med olika tjocklekar. Prismorna är gjutna i klarglas, rosa, sodagrönt och svagt blått glas. Prismorna är staplade i ramar av stål, vilka i sin tur monterats på konstruktionens stomme. När glasobelisken ”Kristallvertikalaccent” uppfördes 1974 på Sergelstorg var Öhrströms ursprungliga tanke att den skulle lysa inifrån med möjlighet till långsam färgväxling.

Den ursprungliga belysningen som installerades till invigningen 1974 fungerade inte som det var tänkt. Med anledning av detta påbörjades en nästan 20 år lång provtid med olika slags belysningslösningar i obelisken.

Allt från energislukande halogenglödlampor till lysrör, med och utan färg, avancerade lösningar med ljusledande optisk plastfolie har provats. I mitten på 1970-talet bekostade Öhrström själv ett experiment med lampor som skulle tändas och släckas dag respektive natt, men inte heller detta gav ett bra resultat.

Konstverket är idag belyst från insidan av ett vitt kraftigt ljus. Placeringen i dammen innebär ett samspel i upplevelsen av ljuset i pelaren, lanterninerna och belysning av fontänerna (tanken är att lanterninerna ska vara vattentäckta för att dagtid få ett skimrande ljus ned mot Sergelarkaden). Själva glaset samt storleken på stålstommen innebär i sig en svårighet att få till en bra ljussättning.

Dagens belysningslösning installerades 1997 och använder fyra stycken mycket ljusstarka armaturer, vilka lyser uppåt och belyser reflektorkoner, monterade på olika höjder, så att ljuset reflekteras mot glaset. Den nedersta armaturen är monterad i marknivå medan de övriga sitter infällda i den ovanliggande reflektorkonen. I samband med olika event kan ljuset färgsättas men endast korta stunder då värmen från strålkastarna gör att färgfiltren "bleks" så snabbt att filtren skulle behöva bytas varje dag. Alternativ med permanenta härdade glasfilter fungerar inte då dessa skulle gå sönder då slagregn eller fontänvatten tar sig igenom konstruktionen.

"Kristallvertikalaccent" Sergels torg

Strålkastarna börjar uppnå sin tekniska livslängd och de ersättningsljuskällor som idag finns på marknaden ger ett grönaktigt ljus, vilket inte gör att glasobelisken blir till sin fördel. De besiktningar av konstverkets stålstomme som utfördes 2007 och 2008 visade att korrosionsskyddet på stommen har nått sin tekniska livslängd med dålig vidhäftning och flagning som följd. Rapporterna från 2007 och 2008 påvisar att korrosion har påbörjats på konstruktionen och även att konstruktionen har alger och pålagringar som binder fukt vilket i sin tur även påskyndar angreppen. För att bibehålla konstverket för framtiden bör därför ett renoveringsprogram tas fram.

Kommunfullmäktige beslutade 2012-09-03 att en renovering av tätskiktet på Sergels torg skulle genomföras. Gatustråket Klarabergsgatan – Sergels torg – Hamngatan och Vasagatan – Regeringsgatan ligger på olika bro- och däckskonstruktioner som är mellan 40 och 65 år. Tätskikten har uppnått sin tekniska livslängd och måste bytas ut. Renoveringen av tätskikten startade senhösten 2012 och kommer att genomföras i etapper för ett färdigställande 2018.

Ärendets beredning

Ärendet har samråtts internt på trafikkontoret med ansvariga för belysning, konstruktioner samt ansvariga för renoveringen av tätskikten på Sergels torg.

Analys och konsekvenser

Glasobelisken ”Kristallvertikalaccent” är i behov av renovering. Stålkonstruktionen har besiktigats vid två tidigare tillfällen: 2007 och 2008. Då konstaterades att korrosionsskyddet har uppnått sin tekniska livslängd och behöver åtgärdas. Kontoret bedömer att ytterligare utredningar behöver göras som kan ligga till grund för framtagandet ett program för renoveringen av stålkonstruktionen.

Glasprismorna har blivit matta av föroreningar och en del har fått skador, en tvättning av prismorna behöver genomföras samt ett utbyte av trasiga prismor. Ett program för genomförandet bör tas fram även för detta.

Konstverket är idag belyst från insidan av ett vitt kraftigt ljus. Placeringen i dammen innebär ett samspel i upplevelsen av ljuset i pelaren, lanterninerna och belysning av fontänerna. Tanken är att lanterninerna ska vara vattentäckta för att dagtid få ett skimrande ljus ned mot Sergelgången. Själva glaset samt storleken på stålstommen innebär i sig en svårighet att få till en bra ljussättning.

I samband med tätskiktsprojektets fortsatta arbete och renoveringen av glasobelisken bör ett helhetsgrepp tas om ljuslösningen, ljuslanterninerna samt dammens vattennivå och fontäner. Arbetets inriktning bör vara att för pelaren utreda om man med beprövad eller ny teknik kan skapa ett ljus som kan variera i färg och för lanterninerna och dammen göra en ljussättning göra en ljussättning som är i samspel med pelaren med väl genomtänkta ljusscenarier. Detta innebär att belysningsarmaturerna behöver bytas ut.

Projektet bör samordnas med de tätskiktsarbeten som genomförs och med utbyggnaden av Spårväg city genom området. I tätskiktsprojektet ingår renovering av Sergelfontänens tätskikt och utbyte av dess tekniska installationer (pumpar, elinstallationer mm). Renoveringen av glasobelisken har dock inte beskrivits i tidigare beslut gällande Sergels torg.

Innan beslut kan fattas om renoveringen, krävs mer utredningar för att hitta det bästa sättet att genomföra den samt att samordna det i tid. Det troligaste är att alla glasprismor med sina ramar behöver plockas ned, tvättas och behandlas samt att stålkonstruktionen åtgärdas på plats. All belysning och elkanalisation plockas ner

och byts till ny.

Ekonomi

Kontoret uppskattar i en första kostnadsuppskattning att renoveringen av glasobelisken uppgår till ca 20 mnkr. Utgiftens storlek är väldigt osäker eftersom det behövs ytterligare utredningar om hur man bäst genomför renoveringen. För belysningen finns inga utredningar gjorda varför endast en uppskattning kan göras i detta skede. Omfattningen av utbytet av glasprismor är också osäker. Utgifterna för projektet bedöms i dagsläget kunna inrymmas i projektet som avser renovering av Sergels torgs tätskikt.

Trafikkontorets synpunkter

Kontoret ser inget behov av att utlysa en konstnärsävling i syfte att genomföra en effektbelysning av glasobelisken. Målsättningen är inte att göra en förändring av belysningen utan att med ny teknik uppnå de intentioner som Öhrström hade när han skapade konstverket. Det finns väl dokumenterat vilken effekt belysningen var tänkt att ha på konstverket.

När det gäller renovering av konstverket, tvättning mm så är det kontorets inriktning att genomföra den under tiden för genomförandet av tätskiktsbytet på Sergels torg.

Trafikkontorets förslag

Trafik- och renhållningsnämnden godkänner projektets inriktning och ger kontoret i uppdrag att fortsätta utredningen.

Remissmaterialet

Trafik- och renhållningsnämnden beslutar att som svar på remissen överlämna kontorets utlåtande till kommunstyrelsen.

Slut